

Kääntäjäopiskelijat selkomukauttajina Opetuskokeilun antia

Ritva Hartama-Heinonen, Päivi Kuusi,
Leealaura Leskelä & Kaarina Pitkänen-Heikkilä
Helsingin yliopisto

Abstract

In this article, we present our two-year-experiment of integrating Easy Language into university-level translator education. In the experiment, students adapted fiction and non-fiction into Easy Language for an audience with special needs. Easy Language refers to an inclusive type of Standard Language which is modified to its special readership to enhance comprehension and accessibility. Our project focuses on how translator students adopt their new role and apply their translation competence in their adaptations. We analyze the commentaries the participants wrote about their adaptation process. As future translators, the students are familiar with textual changes. Nevertheless, the commentaries demonstrate uncertainty which arises when the adapter has to simplify the text and reduce its contents. The students also ponder how to orientate themselves to the cognitive needs of their prospective readers. The overall results of the experiment turned out to be promising, and translation and adaptation into Easy Language is gradually becoming an integral part of the curriculum of translator training at the University of Helsinki.

Keywords: translator education, Easy Language, Easy Language translation, translation competences, uncertainty management

Avainsanat: kääntäjänkoulutus, selkokieli, selkomukauttaminen, kääntäjän kompetenssit, epävarmuuden hallinta

1 Johdanto

Yhä useampi tarvitsee selkokieltä – ja selkokielistäjiä. Tarve ja tarjonta eivät kuitenkaan kohtaa. Tässä artikkelissa tarkastelemme kääntäjäopiskelijoiden kouluttamista tekstien selkomukauttamiseen. Mielestämme kääntäjänkoulutus tarjoaa väylän, jota kannattaa hyödyntää selkomukauttajien koulutuksessa.

Selkokieli on yleiskieltä yksinkertaisempi kielimuoto, jonka kohderyhmänä ovat ne, joille yleiskieli on liian vaikeaa. Selkokielen tarve voi liittyä neurobiologisiin, synnynäisiin kielellisen prosessoinnin vaikeuksiin (esim. kehitysvamma, autismikirjo), elin-aikana tullessiin sairauksiin tai vammoihin (esim. muistisairaus, afasia) tai kielenoppimisen alkuvaiheisiin. (Ks. esim. Leskelä 2019: 93, 97–103.)

Selkokielen tarve on kasvanut Suomessa viime vuosina niin nopeasti, ettei selkokieliä aineistoja ole tarjolla riittävästi eikä asiantuntijoiden määrä vastaa kasvavaa tarvetta. Vajaat kymmenen vuotta sitten selkokielen tarvitsijoiden määräksi arvioitiin 8–11 prosenttia Suomen väestöstä (Virtanen 2014), kun tuoreimman arvion mukaan tarvitsijoita on noin 11–14 prosenttia (Juusola 2019). Tarpeen kasvun taustalla on monia syitä, esimerkiksi vieraskielinen väestö on kasvanut Suomessa kahden vuosikymmenen aikana noin kahdesta lähes kahdeksaan prosenttiin (Tilastokeskus 2021a) ja yli 85-vuotiaiden määrä on noussut noin puolestatoista lähes kolmeen prosenttiin väestöstä (Tilastokeskus 2021b). Selkokielen tarve korostuu myös yhteiskunnan digitalisoitumisen myötä, sillä osalla väestöstä on huomattavia vaikeuksia hoitaa arjen asiointiaan itsenäisesti verkossa (Leskelä 2019: 106).

Selkokielelle on muokattu Suomessa 1980-luvulta lähtien viranomaistekstejä, uutistekstejä sekä kauno- ja tietokirjallisuutta (ks. esim. Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015). Viime vuosina myös selkokielliset verkkopalvelut ovat lisääntyneet: esimerkiksi Kela, Verohallinto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tulli ovat lisänneet selkokieltä verkkopalveluissaan. Selkokiellisen materiaalin laajemman tuotannon esteenä on kuitenkin asiantuntijoiden vähäisyys, joka johtuu osittain siitä, että aihepiirin tutkimus ja opetus yliopistoissa ja korkeakouluissa on vasta alkamassa. Virallista **selkokielen asiantuntijan koulutuspolkua** ei Suomessa toistaiseksi ole olemassa. (Leskelä & Uotila 2020; Leskelä 2021; Uotila 2019.)

Selkokirjoituskursseja ovat Suomessa järjestäneet vammaisjärjestöissä toimivat pienet asiantuntijakeskukset, Selkokeskus selkosuomen osalta ja LL-Center selkoruotsin osalta. Selkokeskus on järjestänyt esimerkiksi viranomaisille, järjestöille ja kaupallisille toimijoille kursseja, joissa tutustutaan selkokielen periaatteisiin, kohderyhmien lukemisen erityiskysymyksiin ja erilaisiin selkomateriaaleihin sekä tehdään pari- ja yksilötöinä erilaisia kirjoitusharjoituksia. Kurssien lisäksi keskukset tuottavat selkomateriaaleja ja kehittävät koulutusaineistoja sekä työkaluja, joilla voidaan arvioida materiaalien selkokiellisyyttä (Leskelä 2020). Selkokeskus on myös kouluttanut nelisenkymmentä freelance-pohjalta toimivaa selkokielen asiantuntijaa, jotka tarjoavat viranomaisille, järjestöille ja yrityksille selkotekstipalveluita.

Helsingin yliopiston Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelmassa toteutettiin lukuvuosina 2019–2021 opetuskokeilu, joka pyrki vastaamaan ajankohtaiseen tarpeeseen yhdistämällä **selkomukauttamista** kääntäjänkoulutukseen¹. Taustalla vaikuttivat aiemmat havainnot kääntäjien soveltuvuudesta selkomukauttamiseen. Hannu Virtanen (2009: 64) toteaa, että suomen kielen, journalistiikan tai kääntämisen opinnot antavat selkokielistäjälle hyvän pohjan, ja Silvia Hansen-Schirran ym. (2020: 202) mukaan kääntäjän osaamisprofiili soveltuu hyvin selkomukauttamiseen. Ursula Bredel ja Christiane Maaß (2016b: 53–72) taas ovat todenneet, että käännöstiede voi tarjota sekä teoreettisia näkemyksiä että käytännön apuvälineitä selkomukauttamiseen. Saksassa selkokielen tutkimus

¹ Ks. hankkeen kuvaus selkokielen tutkijoiden verkoston sivuilla: <https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/selkokielelle-kaantaminen/> ja alustavat havaintomme sivuston blogissa: <https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/2021/02/17/paivi-kuusi-ja-leealaura-leskela-kaantajaopiskelijat-selkomukauttajina/>.

onkin virinnyt nopeasti erityisesti käännöstieteessä (mm. Hansen-Schirra & Maaß toim. 2020), ja esimerkiksi Hildesheimin yliopistossa selkokielen opintoja voi nykyisin suorittaa vuonna 2014 perustetussa saavutettavan viestinnän maisteriohjelmassa (*Masterstudiengang Barrierefreie Kommunikation*), joka on sijoitettu käännöstieteen kontekstiin.

Helsingin yliopistossa toteutetun opetuskokeilun tavoitteena oli laajentaa ja monipuolistaa opiskelijoiden osaamista, jolloin he voisivat valmistuttuaan tarjota käännöspalvelujen lisäksi myös selkomukauttamispalveluita. Tavoitteena oli myös tukea kääntämisen opiskelua selkomukauttamisharjoituksella. Meille opettajille kokeilu tarjosi mahdollisuuden laajentaa omaa osaamistamme ja kerätä aineistoa selkokielelle kääntämistä koskevaan tutkimushankkeeseemme.

Tässä artikkelissa tarkastelemme työselosteita, joita opiskelijat kirjoittivat opetuskokeilun aikana.² Huomion kohteena ovat opiskelijoiden kokemukset selkomukauttamisesta: miten kääntäjäopiskelijat kokivat selkomukautusharjoituksen, mihin he kiinnittivät huomiota ja mitkä asiat he kokivat haasteellisiksi. Lisäksi pohdimme, onko selkomukauttamisharjoituksesta hyötyä kääntämisen opiskelussa siitä näkökulmasta, että se kehittää yleisiä käännöstaitoja, ja tarkastelemme yhtä jo aloitettua jatkototeutusta esimerkkinä mahdollisesta kehityssuunnasta.

Artikkelimme koostuu viidestä luvusta. Luvussa 2 kuvataan selkomukauttamisessa ja kääntämisessä tarvittavia taitoja ja pohditaan, miten selkomukauttamiselle keskeinen lukijan huomioiminen näkyy kääntämisessä. Luvussa 3 esitellään opetuskokeilun eri toteutuksia ja alustavia havaintoja niissä syntyneistä aineistoista. Luvussa 4 kerrotaan yhdestä tavasta laajentaa kokeilua, ja artikkelin päättää havaintojamme ja alustavia tulokintojamme yhteen kokoava luku 5.

2 Selkomukauttajan ja kääntäjän valmiudet

Selkokielen periaatteita ja selkomukauttamista on kehitetty Suomessa 1980-luvulta lähtien käytännön tarpeisiin. Kehitystyö perustui aluksi pääosin selkokielen asiantuntijoiden kokemuksiin selkomateriaalien sopivuudesta kohderyhmille, sillä tutkittua tietoa aiheesta oli hyvin vähän (mm. Uotila 2019: 311). Viime vuosina aihe on herättänyt myös tutkijoiden mielenkiintoa, ja selkokieleen liittyvää tutkimusta on ilmestynyt sekä Suomessa että muutamissa Euroopan maissa (mm. Kulkki-Nieminen 2010; Leskelä 2020; Bredel & Maaß 2016a; 2019; Hansen-Schirra & Maaß 2020; Lindholm & Vanhatalo 2021).

Selkokirjoittajille on julkaistu Suomessa oppaita, joissa kuvataan, miten tekstiä muokataan selkokielelle ja millainen teksti on hyvää selkokieltä (esim. Sainio 2000; Virtanen 2009; Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015; Leskelä 2019). Selkomukauttajan valmiuksina mainitaan muun muassa kyky tarkastella muokattavaa tekstiä kokonaisuutena ja ottaa

---

² Artikkelin luvuista 1 ja 5 vastaavat kaikki kirjoittajat. Lisäksi luvusta 2 vastaavat erityisesti Leealaura Leskelä ja Päivi Kuusi, alaluvusta 3.1 Päivi Kuusi, alaluvusta 3.2 Kaarina Pitkänen-Heikkilä ja luvusta 4 Ritva Hartama-Heinonen. Kirjoittajat ovat kuitenkin muokanneet kaikkien osioiden sisältöjä yhdessä. Opetuskokeilua olivat tämän artikkelin kirjoittajien lisäksi toteuttamassa Elina Billhardt, Juha Eskelinen, Lotta Lehti, Kirsi-Maria Nummila ja Päivi Pasanen.

huomioon selkolukijan näkökulma aiheeseen, mikä edellyttää kohderyhmiin tutustumista. Kokonaisuuden hallinnassa keskeistä on myös tekstin informaatorakenteen hahmottaminen sekä selkolukijan kannalta epäolennaisten sisältöjen karsiminen ja olennaisten, mutta implisiittisten sisältöjen lisääminen. (Leskelä 2019: 116–119; Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 35; Virtanen 2009: 104.)

Selkomukauttaja siis yksinkertaistaa ilmaisua, vähentää tekstin informaatiotiheyttä ja karsii epäolennaisia sisältöjä, mutta myös tarkentaa ja lisää tekstiin selityksiä (Hansen-Schirra ym. 2020: 200; Leskelä 2019: 118–119). Hansen-Schirran ym. (mts. 202) mukaan kääntäjien osaamisprofiili sopii hyvin selkomukauttamiseen, sillä kääntäjät on koulutettu muokkaamaan tekstiä kohdelukijan tietotasoon sopivaksi ja tarvittaessa yksinkertaistamaan sitä ilman, että olennaista informaatiota menetetään. Tekstin muokkaaminen onkin keskeinen osa ammatissa toimivien kääntäjien työnkuvaa. Kääntäjät huomioivat käännöksen lukijakunnan ja käyttötarkoituksen muun muassa sujuvoittamalla virkerakenteita ja informaatorakennetta, huomioimalla, tuntevatko lukijat tekstissä esiintyvät käsitteet, termit ja fraasit ja tarvittaessa lyhentämällä tekstiä (Mossop 2007).

Taito muokata tekstiä lukija huomioiden onkin nähty osana **kääntäjän kompetensseja** eli niitä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan kääntäjän ammatissa toimimiseen. Tätä osaamista on jäsennetty erilaisten kompetenssimallien avulla, jotka tyypillisesti koostuvat useasta osakompetenssista, kuten lähde- ja kohdekielen hallinnasta, aihe- ja kulttuuritietoudesta, tiedonhakutaidoista ja käännösteknologian hallinnasta (ks. esim. Göpferich & Jääskeläinen 2009: 175). Toisaalta kompetenssi voidaan nähdä myös minimalistisesti: Anthony Pym (2003) mukaan kääntämisen ytimessä on taito tuottaa lähdetekstin pohjalta useita mahdollisia käännösversioita ja valita niistä tilanteeseen sopivin. Tekstin kohdentaminen selkolukijalle voidaan nähdä tällaisena tiettyyn viestintätilanteeseen sopivan version tuottamisena (mm. Kulkki-Nieminen 2010). Myös monet *European Master's in Translation*³ (EMT 2017) -osaamiskehityksessä kääntäjänkoulutukselle määritellyistä osaamistavoitteista sopivat kääntämisen lisäksi selkomukauttamiseen: molemmissa on olennaista muun muassa tunnistaa lähdetekstiin liittyviä tekstuaalisia ja kognitiivisia ongelmakohtia ja arvioida niiden uudelleenmuotoiluun soveltuvia strategioita niin, että teksti soveltuu tarkoitukseensa ja sen viestintätilanne ja vastaanottajat on huomioitu.

Kääntäjien osaamiseen kuuluu siis ymmärrys siitä, minkälaista uudelleenkirjoittamista viestintätilanne ja kohdeyleisö vaativat. Tätä väitettä tukevat myös käännösprosessitutkimuksen tulokset: on esimerkiksi havaittu, että käännöskompetenssin kasvaessa kääntäjät huomioivat käännösprosessissaan enenevässä määrin käännöksen tarkoituksen ja lukijoiden tarpeet (ks. esim. Göpferich & Jääskeläinen 2009: 174). Kääntäjillä on siis ammatillisia valmiuksia, joita selkomukauttamisessa tarvitaan. Kääntäjäopiskelijoilla nämä taidot ovat kehittymässä, ja käsityksemme mukaan heillä on näin ollen hyvät esi-valmiudet selkomukauttamiseen.

³ Euroopan komission ja maisteritason kääntäjänkoulutusta tarjoavien korkeakoulujen yhteishanke, joka määrittelee, mitä korkeakoulusta valmistuvan kääntäjän tulisi osata.

3 Selkomukauttamisen haasteet kääntäjäopiskelijan näkökulmasta

Opetuskokeiluun osallistui kumpanakin lukuvuonna yli 30 opiskelijaa ja 6–7 opettajaa. Mukana olivat kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelman ensimmäisen vuoden pakolliset käännöskurssit englannista, espanjasta, ranskasta, ruotsista, saksasta ja venäjämästä suomeen, kaunokirjallisuuden kääntämisen kurssi (jolla suomennettiin useasta lähdekielestä), maisteriohjelman erikoistumisopinnot tarjottu selkomukauttamisen projekti-kurssi ja yksi kääntäjän opintoihin kuuluva pakollinen suomen kurssi; kielipariin suomi ja ruotsi keskittyvä oheiskokeilu (ks. luku 4) toteutettiin jälkimmäisenä lukuvuotena. Ennen selkomukauttamista opiskelijat tutustuivat selkokieleen ja sen tarvisijoihin luennon ja/tai kirjallisuuden avulla. Luvuissa 3.1 ja 3.2 tarkastelemme aineistoa ja siinä toistuvia teemoja. Analyysimenetelmänä on tekstien lähiluku.

3.1 Käännöskurssit suomeen: keskiössä olennaisen löytäminen ja selkokielisyyden arvioiminen

Tässä alaluvussa esitellään poimintoja opiskelijoiden työselosteista⁴ (21 kpl) neljältä käännöskurssilta vuodelta 2020 (kaunokirjallisuuden kääntämisen kurssi ja ammattikäntämisen kurssit englannista, ranskasta ja espanjasta suomeen, joihin viitataan lyhenteillä KAUNO, EN-SU, RA-SU ja ES-SU)⁵. Selkomukautustehtävä oli kursseilla yksi kurssi-tehtävistä. Sen tehtävänannot ja tekstilajit olivat eri kursseilla erilaisia: opiskelijat selkomukauttivat joko uutistekstin, markkinoivan tekstin tai katkelman kauno- tai tietokirjallisuutta. Selkomukautettavan tekstin pituus vaihteli yhdestä neljään sivuun. Selkomukautuksen pohjana oli joko opiskelijan oma kurssiharjoituskäännös tai julkaistu käännös. Selkomukautuksesta kirjoitettiin työseloste, jossa tuli käsitellä viestintätilannetta, selkomukautettavaa tekstiä ja selkomukauttamisprosessia sekä arvioida omaa työtä. Lähiluvun perusteella keskeiseksi temaksi työselosteissa nousivat opiskelijoiden selkomukauttamisessa haasteellisiksi kokemat asiat: tasapainoilu tekstin yksinkertaistamisen ja olennaisen sisällön säilyttämisen välillä sekä sen arvioiminen, kuinka hyvin lopputulos vastaa selkokielen vaatimuksia. Molemmat kysymykset nivoutuvat vastaanottajan tarpeiden hahmottamiseen, sillä vastaanottajan tarpeet määrittävät, minkälainen kieli on riittävän yksinkertaista ja selkeää ja mikä sisällöissä on olennaista.

Kuten luvussa 2 todettiin, ajatus kääntäjien soveltuvuudesta selkomukauttamiseen perustuu siihen, että kääntäjät ovat harjaantuneet muokkaamaan tekstiä kohdelukijan tietotasoon sopivaksi ja tarvittaessa yksinkertaistamaan sitä niin, että olennainen informaatio säilyy. Opetuskokeilumme puolestaan perustuu ajatukseen, että kääntäjäopiskelijalla nämä taidot ovat kehittymässä. Työselosteista käy ilmi, että opiskelijat pohivat juuri näitä asioita. Lähes jokaisessa (20/21) osa-aineiston työselosteessa tuotiin esiin haasteellisena tai epävarmuutta aiheuttavana asiana tekstin yksinkertaistaminen/karsimi-

⁴ Käännöskursseilla näitä työselosteita kutsuttiin käännöskommenteiksi. Käännöskommentin kirjoittaminen on kääntäjäopiskelijoille tehtävyyppinä tuttu.

⁵ Viittaamme kursseilla tuotettuihin aineistoihin jatkossa lyhenteellä, jonka kirjainosa ilmaisee kurssia ja numero toteutusvuotta ja opiskelijaa.

nen, olennaisen sisällön tai olennaisten tekstipiirteiden tunnistaminen, oman mukautuksen selkokielisyyden arvioiminen ja/tai vastaanottajan tarpeiden tunnistaminen. Usein nämä nivoutuivat opiskelijoiden pohdinnoissa yhteen.

Selkomukauttamisessa on tärkeää hahmottaa tekstin ydin, jonka haluaa välittää selkomukautukseen. Työselosteissa olennaisen löytämisen vaikeus nivoutuu usein tekstin yksinkertaistamisen tai sisällön karsimisen vaatimukseen. Ne luovat ristipaineen, jota opiskelijat kuvasivat työselosteissaan muun muassa näin:

- (1) Hankalaksi koin sen, miten helpoiten yksinkertaistaa tekstiä ilman, että jättää tärkeitä asioita pois. (EN-SU_203.)
- (2) Mukautusta tehdessä tekstiä pitää lyhentää paljon, mikä tuottaa päänvaivaa, koska on yllättävän vaikeaa löytää tekstin ydinasioita, ja sen lisäksi vielä osata sanoittaa ne selkeästi. (RA-SU_201.)

Toisaalta haasteen voi kääntää myös hyödyksi:

- (3) Selkomuokkauksen tekeminen osoittautui hyvin hyödylliseksi tehtäväksi, sillä se opettaa kuinka tärkeää on oleellisen tiedon erottaminen ylimääräisestä, sekä tekstin tiivistämisen taito. (ES-SU_203.)

Tasapainoilu karsiminen ja olennaisen säilyttämisen välillä koettiin vaikeaksi tekstilajista riippumatta: esimerkissä 4 kyse on uutistekstin, esimerkissä 5 kaunokirjallisen tekstin selkomukauttamisesta.

- (4) Ihan yleisesti tekstien tiivistäminen yksinkertaisimmiksi lauseiksi oli haastavaa, koska pelkäsin, että jotain tärkeää jää pois, jos käytän ns. väärää termiä kuvaamaan jotakin erikoisalan ilmiötä tai että poistan ”väärää” kappaleita mukautuksesta. (EN-SU_204.)
- (5) Mukautusta tehdessä oli odotettavasti vaikea päättää, mitä pitäisi ottaa mukaan ja mitä voi jättää pois. Ihan kaikkea ei voi jättää pois, jotta tekstin tarinallisuus säilyy. (KAUNO_107.)

Olennaisen löytäminen ja säilyttäminen ei kuitenkaan koskenut vain asiasisältöjä, vaan myös tekstin sävyä ja tyyliä. Kun mukautettava teksti oli kaunokirjallinen (ks. esim. 6) tai markkinoiva (ks. esim. 7), opiskelijat pohtivat, ovatko sävyt ja tyyli niin olennaisia, että niiden pitäisi välittyä selkokieliseen versioon. Toisaalta tekstilajiin sopivan tyylin välittäminen selkomukautukseen koettiin haasteelliseksi myös uutistekstissä (ks. esim. 8).

- (6) Pohdintaa tekstin rakentamisessa aiheutti se, kuinka paljon sisältöä pitäisi tai voisi karsia, ja aiheuttaisiko karsiminen hallaa tekstin tyylille tai koheesiolle. (KAUNO_106.)
- (7) Erityisen vaikeaa oli tasapainotella selkeyden ja sen välillä, miten myyvä tekstin pitäisi olla. Kyse oli kuitenkin mainoksesta – –. Olen hieman tyytymätön siihen, miten robottimainen tekstistä tuli, olisin halunnut siitä hieman houkuttelevamman. (ES-SU_202.)
- (8) – – hankala asia oli se, että miten toteuttaa tekstiä niin, että kuulostaa samalla järkevältä/uutismaiselta ja silti olisi helppoa luettavaa kaikille. (EN-SU_203.)

Niin yksinkertaistamiseen kuin olennaisen säilyttämiseenkin liittyvät ongelmat ovat viime kädessä sidoksissa lukijan tarpeisiin. Tätä vastaanottajan tarpeiden ja tekstin vaikeustason arviointia opiskelijat kuvasivat vaikeaksi:

- (9) Tämä toimeksianto tuntui yllättävän haastavalta ja huomasin, että oli todella vaikeaa miettiä toisen ihmisen näkökulmasta, mitkä asiat tai rakenteet voisivat olla vaikeita ymmärtää. (ES-SU_204.)
- (10) Vaikeinta on arvioida selkomukautuksen taso. Pohdin useita kohtia siinä mielessä, etten osannut päättää onko selkomukautukseni vieläkin liian vaikeaa kieltä tai lauseet liian pitkiä. Toisaalta taas pohdin, olenko yksinkertaistanut joitakin kohtia liikaa, eli aliarvioinco lukijan jollain tavalla. (EN-SU_201.)
- (11) – – huomasin kääntäessäni, kuinka vaikeaa oikeastaan on päättää, mikä itseasiassa on selkokielistä ja mikä ei. Tämä johti lauseiden jatkuvaan muokkaamiseen, mutta siitäkin huolimatta edelleen tuntuu, etten jokaisessa kohdassa onnistunut niin hyvin kuin olisin halunnut, koska en vain kyennyt kunnolla hahmottamaan niitä kriteereitä joiden perusteella voisi arvioida 'selkeytetyn' lauserakenteen tai sanamuodon. (KAUNO_102.)

Seuraavassa lainauksessa opiskelija kiteyttää asiat, joiden arviointia kuvattiin monessa työselosteessa vaikeaksi:

- (12) Hankalinta on itse arvioida tekstiä kokonaisuutena. On vaikea esimerkiksi sanoa, onko tekstissä liikaa vai liian vähän tietoa tai onko sitä yhtä mukava lukea kuin alkuperäistä. Myös tekstin sävyn arvioiminen tuntuu haasteelliselta, mutta toivon, että sekin vastaisi alkuperäistä suhteellisen hyvin. (KAUNO_106.)

Työselosteista käy ilmi, että opiskelijat olivat kriittisiä omia selkomukautuksiaan kohtaan ja pitivät haasteellisina juuri niitä seikkoja, joissa kääntäjän ammattitaidon oletettiin tukevan selkomukauttamista: lukijan tietotason ja ymmärryksen huomioimista ja samalla olennaisen informaation säilyttämistä. Toisaalta opiskelijoiden pohdinnat osoittavat, että he prosessoivat tietoisesti selkomukauttamisen ydinkysymyksiä. Epävarmuus omista ratkaisuksista on opiskelijoille tuttua kääntämisestä, mitä havainnollistaa esimerkki 13:

- (13) Niin käänös [sic] kuin mukautusvaiheessakin pohdin, että todella paljon asioita jää oman harkinnan varaan. On välillä vaikeaa, että kääntämisessä tai selkomukauttamisessa ei ole oikeita vastauksia. On vain paremmin ja huonommin perusteltuja mielipiteitä. Vaatii varmuutta luottaa omiin ratkaisuihinsa, ja toisaalta ei niihin usein kuitenkaan voi luottaa. (RA-SU_201.)

Epävarmuus on läsnä myös ammattikäntäjien käänösprosessissa (Tirkkonen-Conditt 2000). Erik Angelone (2010: 20) jakaa kääntämiseen liittyvän epävarmuuden hallinnan kolmeen osaan: ongelman tunnistamiseen, ratkaisun ehdottamiseen ja sen arviointiin. Työselosteista käy ilmi, että opiskelijat tunnistavat selkomukauttamisen keskeisiä ongelmia ja ehdottavat niihin ratkaisuja, mutta kolmas vaihe, ratkaisujen arviointi, koetaan edelleen haastavaksi.

3.2 Selkomukauttamista suomen kurseilla: tekstilajin vaikutus mukautusprosessiin

Jo ennen opetuskokeilua selkokieltä oli tarkasteltu yhdellä kääntäjän opintoihin kuuluvalla pakollisella suomen kurssilla. Kokeilussa kurssin suoritusvaatimukseen lisättiin laaja selkomukautustehtävä. Molempina vuosina opiskelijat mukauttivat kokonaisen tietokirjan luvun selkokielelle (ks. myös Kuusi ym. tulossa 2023). Tämän lisäksi kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelman opiskelijoilla on mahdollisuus sisällyttää tutkintoonsa selkokielen erikoiskurssit, jotka järjestetään suomen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien maisteriohjelmassa. Kurssilla Johdatusta selkokieleen ja sen tutkimukseen (5 opintopistettä) opiskelijat tutustuvat selkokielen periaatteisiin ja kohderyhmiin. Tämän jälkeen he voivat osallistua Selkomukauttamisen projektikurssille (5 opintopistettä), jossa työestetään selkokielisiä tekstejä, osin myös tilaustöinä yhteistyökumppaneille (ks. Onikki-Rantajääskö 2020). Selkomukautuksia laaditaan asiateksteistä ja kaunokirjallista tekstistä sekä kirjoitetaan myös suoraan selkokielelle ilman lähtötekstiä (ks. Komppa & Pitkänen-Heikkilä tulossa 2023).

Tässä alaluvussa tarkastellaan opiskelijoiden selkomukautuksistaan kirjoittamia työselosteita sekä kääntäjän opintoihin kuuluvalla suomen kurssilla (SU-SE, vuosina 2019 ja 2020) että Selkomukauttamisen projektikurssilla (PR, vuonna 2020). Työselosteet ohjeistettiin molemmilla kurseilla lyhyesti: opiskelijoita neuvottiin erittelemään ratkaisujaan ja tekemään itsearvio. Selkomukauttamisen projektikurssi on avoimesti kaikille kielten opiskelijoille tarjottava kurssi. Aineistoa ei ole eroteltu keräysvaiheessa opiskelijoiden taustan mukaan, joten analysoidussa aineistossa saattaa olla kääntämisen opiskelijoiden tekstien lisäksi myös kielten opiskelijoiden tekstejä. Samat teemat kuitenkin toistuvat läpi aineiston, ja nyt tarkasteltavia teemoja pohtivat työselosteissaan niin kääntäjätaustaiset kuin muutkin kurssille osallistuneet opiskelijat. Selosteista analysoidaan kohtia, joissa opiskelijat kommentoivat tekstin tiivistämisen taitoa sekä tekstin sävyä, ja näitä tarkastellaan tekstilajin näkökulmasta: vertaillen toisiinsa asiatekstin ja kaunokirjallisen tekstin mukauttamista.

Edellisessä alaluvussa kuvattujen käännöskurssien työselosteissa opiskelijat eivät vertailleet selkomukauttamista eri tekstilajeissa, mutta näiden suomen kurssien työselosteissa he nostivat esiin tietotekstin ja kaunokirjallisen tekstin mukauttamisen eroja. Erietyisesti Selkomukauttamisen projektikurssi, jolla opiskelijat mukauttivat ensin kolme asiatekstiä ja sen jälkeen juoninovellin, houkutteli tekstilajien vertailuun juuri novellista laaditussa työselosteessa. Aineisto tuokin yllättävän selvästi esiin, että niin mukauttamisen periaatteet kuin tavoitteetkin ovat vahvasti tekstilajikohtaisia. Työselosteiden mukaan keskeisten sisältövalintojen poimiminen tuntui vaativan asiateksteissä enemmän ponnistelua kuin kaunokirjallisuustehtävässä, jossa juoninovellin juonen säilyttäminen oli välttämätöntä. Asiatekstissä taas kertojan äänen ja lähtötekstin tyylin säilyttäminen eivät tuntuneet niin olennaisilta kuin kaunokirjallisessa tekstissä, vaikka käytetyn lähtötekstin lennokkaas tyyli johdattikin opiskelijat pohtimaan asiaa.

Pakollisella suomen kurssilla mukautettiin kahtena peräkkäisenä vuonna laaja tietokirjateksti, jossa opiskelijoiden tuli tehdä valtavasti karsintaa. Jo tehtävänannon mukaan

tekstiä oli lyhennettävä paljon: 16-sivuisesta kirjan luvusta oli pyrittävä noin viiteen selkotaitettuun sivuun, mikä tarkoittaa, että tekstit lyhenivät noin viidennekseen.

Selkomukauttamisen projektikurssilla jotkut toivat esiin, että kaunokirjallisen tekstin mukauttaminen oli niin sisältövalintojen ja kielen kuin kokonaisuuden hahmottamisenkin kannalta helpompaa kuin asiatekstin:

- (14) Alkuperäisestä tekstistä tuntui helpolta karsia ”ylimääräisiä” henkilöitä ja juonenkäänteitä pois, vaikkakin joidenkin kohdalla päätös oli lopulta aika hätäinen. (PR_1.)
- (15) Tuntui, että tällaiseen tarinalliseen tekstiin oli jonkin verran aiempia asiatekstejä helpompaa tehdä lyhyitä ja yksinkertaisia virkkeitä. (PR_8.)

Taitavalle kielenkäyttäjälle saattoi mukautustehtävissä tuntua vaikealta se, että lopputulos ei ollut kielen rakenteiden ja tyylin kannalta kovin tyylikäs. Vaikka opiskelijoille oli tuotu esiin, että selkokielessä sävyt usein häviävät, se koettiin hankalaksi. Esimerkeissä 16 ja 17 tietokirjan lukua mukauttaneet kääntäjäopiskelijat kertovat kokemuksiaan kertojan äänen häviämisestä.

- (16) Eniten omassa selkokielistyksessäni harmittaa se, että alkutekstin leikittelevä sävy katoaa kokonaan. Kotilainen on osannut kirjoittaa sopivan letkeällä otteella. Välillä ei arvaisikaan lukevansa ilmeisen tarkkaan tutkimukseen pohjautuvaa asiatekstiä, vaan tyyli muistuttaa parhaimmillaan jopa pakinaa. Kuitenkin tässä tulevat selkokielistämisen osalta rajat vastaan. Kyse on pohjimmiltaan asiatekstistä, jolloin tärkeintä on asiasisältö. Lisäksi koko selkokielen pointti on se, että kielen pitää olla yksinkertaista. Tällöin leikkittelylle ei oikein jää sijaa. Mikäli kyseessä olisi kaunokirjallisempi teksti, pitäisi asiaan suhtautua eri tavalla, ja alkuperäistä sävyä ja tyyliä tavoitella myös selkomukautuksessa, muuten koko hommassa ei olisi järkeä. (SU-SE_102.)
- (17) Otsikoita mukauttaessani kuitenkin huomasin harmikseni, että selkomukautuksesta tulee helposti hyvinkin tylsän kuuloinen. Kielen asiantuntijana ja vaalijana minun on hyvin vaikea tehdä kielestä omasta mielestäni köyhempää. (SU-SE_114.)

Sävyn katoaminen koettiin vaikeaksi erityisesti ehkä siksi, että lähtötekstin kertojan ääni oli tietokirjalle poikkeuksellisen humoristinen, mutta kertojan äänen säilyttämistä ei kuitenkaan asiatekstissä pidetty välttämättömänä. Esimerkissä 16 tietotekstin mukauttanut opiskelija sen sijaan kirjoittaa, että kaunokirjallisessa tekstissä alkuperäistä tyyliä pitäisi tavoitella, ”muuten koko hommassa ei olisi järkeä.”

Selkomukauttamisen projektikurssilla opiskelijat mukauttivat sekä asiatekstiä että kaunokirjallisuutta, ja novellimukautuksen työselosteissa osa vertailikin tekstilajien mukauttamista juuri sävyn kannalta:

- (18) Mukautusprosessin aikana jouduin useampaan otteeseen pohtimaan sitä, mitä novellista voi jättää pois ja miten paljon novellin sanastoa ja kielen rakenteita voi helpottaa ilman, että novellista katoaa kokonaan sen kaunokirjallinen ote. (PR_13.)
- (19) Minusta tuntui mukavalta se, että vertaisarvioija oli pitänyt novelliani onnistuneena mukautuksena ja kaunokirjallisena tekstinä. Tuntui mukavalta, että olin onnistunut ujuttamaan mukaan elementtejä, jotka tekivät tekstistä kaunokirjallisuutta. Täytyy muistaa, että aluksi pahin pelkoni oli se, että tekstistä tulisi pelkkä juonireferaatti. (PR_3.)

Myös tietokirjaa mukauttaneet kuitenkin pohtivat, kuinka kertojan äänen voisi säilyttää:

- (20) – – selkokielistäminen on tasapainoilua alkutekstin äänen ja selkokielisyyden tarpeen välissä. Toisaalta en halua kadottaa tekstissä alkuperäisen kirjoittajan ääntä, mutta toisaalta en myöskään alitaikka yliarvioida lukijan taitoja. (SU-SE_104.)
- (21) Tekstin on hyvin selkeästi tarkoitus olla viihdyttävää lukemista, sillä siinä käytetty kieli on hyvin värikästä. Tätä värikkyyttä oli haastava saada mukautukseen, sillä selkomukautuksissa ohjeistetaan välttämään esimerkiksi kielikuvia ja monimutkaisia rakenteita. Päätin keskittyä mukautuksessani siihen, että tekstin asiasällöt välittyvät lukijalle. Kyseessä on tietokirjan luku, jonka perimmäinen funktio on kuitenkin tarjota lukijalle tietoa. (SU-SE_208.)

Projektikurssi on työelämäkurssi, joka toimii syventävänä kurssina selkomukauttamiseen niille kääntäjäopiskelijoille, jotka haluavat myöhemmin työssään tehdä myös selkomukautuksia. Opetuskokeilun kautta moni kääntäjäopiskelija kiinnostuikin selkomukauttamisesta, ja tämä on näkynyt myös osallistumisena yllä mainituille selkokielen erikoiskursseille. Vaikka mukautustehtävät koettiin vaikeiksi, niistä selvästi myös innostuttiin:

- (22) Tämä tehtävä oli todella haastava, paljon haastavampi kuin olisin uskonut. – – Olen todella iloinen, että pääsimme kokeilemaan selkokielistystä, sillä minusta tuntuu kuin minulle olisi esitelty kokonaan uusi maailma. (SU-SE_106.)

4 Askel eteenpäin eli Klart och lätt: mottagaranpassad textproduktion -kurssi keväällä 2021

Edellä on tarkasteltu rajatusti opetuskokeilumme niitä osia, joissa selkomukautuksia on tehty joko suoraan suomesta selkosuomeen (alaluku 3.2) tai portaittain muusta kielestä kuin suomesta muokkaamalla oma (tai aiemmin julkaistu suomennos) selkosuomeksi (alaluku 3.1). Näillä toteutuksilla on yhteisenä nimittäjänä **uudelleenkohdentaminen** eli uudelle lukijakunnalle mukauttaminen. Kokeiluun liitettiin kevätlukukaudella 2021 jatkototeutus, jossa yhdistyy monia edellä esitellyissä toteutuksissa hyväksi todettuja menettelytapoja mutta myös uusia ratkaisuja, jotka painottavat niin kielimuotojen ja tekstien kuin ymmärrettävyyden ja saavutettavuuden jatkumollista luonnetta. Käsittelemme seuraavassa tätä kehitystyötä. Toisin kuin edellä, kuvauksen kohteena eivät ole opiskelijoiden kommentit, vaan yksi kehityssuunta sekä sen toteutus ja spesifi konteksti.

Keväällä 2021 Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelmassa järjestettiin ensi kertaa erikoisalakurssi *Klart och lätt: mottagaranpassad textproduktion*, joka oli tarjolla myös Pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien maisteriohjelman opiskelijoille opintojaksonea *Skrivande i arbetslivet*. Se monipuolistaa kokeiluamme tuomalla siihen uusina elementteinä yhtäältä toisen kielimuodon, hyvän virkakielen (sv. *klarspråk*), toisaalta uuden ja laajemman soveltamiskontekstin, työelämässä vaadittavat monikieliset tekstitaidot (vrt. suomen selkokielikurssit alaluvussa 3.2). Luennoissa ja harjoituksissa yhdistyvät (1) ruotsiksi kirjoittaminen erityisesti viranomaisteksteiltä vaadittavalla selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä tai sille muokkaaminen, (2) selkosuomi ja selkoruotsi sekä (3) lähtö-

tekstin mukauttaminen selkosuomeen ja selkoruotsiin joko suoraan tai portaittain. Selkokieli (sv. *lätt språk*) ja erityyppiset ja erisuuntaiset selkomukautukset käsittävät puolet viiden opintopisteen laajuisesta kurssista, eli kyseessä on käännöskurssien yhden selkomukautustehtävän käsittäviin osuuksiin nähden laaja kokonaisuus.

Kantavana ajatuksena on edelleenkin lisäarvon tuottaminen niin opiskelijalle uusina työelämävalmiuksina kuin koulutukselle eräänlaisena kehittävänä siirtovaikutuksena (siirtovaikutuksesta ks. esim. Engeström 2001). Jälkimmäisessä auttoi se, että *Klart och lätt* järjestettiin vasta kokeilun toisen lukuvuoden keväällä, jolloin kurssin selkokieli- ja mukautusosuuksien sisältö- ja tehtävävalinnoissa voitiin hyödyntää puolentoista vuoden oppeja.

Kurssin kielivalikoimaa voi perustella suomen ja ruotsin asemalla: ne ovat perustuslain nojalla kansalliskielemme. Kielilaki turvaa niiden asemaa ja kansalaisten kielellisiä oikeuksia sekä sisältää määräyksiä julkishallinnon kielistä ja siitä, millä kielillä tiedotetaan ja mitä käännetään. Hallintolaki taas kertoo muun muassa, millaista viranomaisten kielen tulee olla: ”asiallista, selkeää ja ymmärrettävää”. Saavutettavuuden huomioiminen tuo mukanaan selkokielen, jolla edistää palvelujen kielellistä saavutettavuutta eli ymmärrettävyyttä. Kurssilla otetaan huomioon tämän vuoksi sekä kielet, kielimuodot ja käännös- ja mukautussuunnat että yhteiskunnallinen tiedottamisen ja osallistamisen tavoite.

Kurssin keskiössä olevien kielimuotojen – selkokielen ja hyvän virkakielen – yhteenliittäminen ei ole sattumaa. Se saa tukea Ulla Tiirilän (2022) näkemyksestä, että niitä tulee tarkastella kokonaisuutena ja edistää rinnakkain; tämän näkemyksen voi ulottaa myös opetukseen ja tutkimukseen. Kielimuotojen keskinäinen, jatkumollinen suhde onkin kiinnostanut selko- ja virkakielen tutkijoita. Leealaura Leskelä (2019: 94, 2020: 385) on havainnollistanut kolmen eri kielimuodon eli selkokielen (eri vaativuustasoinen), yleiskielen ja erikoiskielen keskinäisiä suhteita nelikentällä, jossa muuttujina ovat kielen vaikeusaste, abstraktius ja lukijalle kohdennettuus (myöhemmin lukijakunnan rajoitettuus). Charlotta af Hällström-Reijonen (2020) on todennut, että Leskelä sijoittaa vuoden 2019 artikkelissaan vaativan selkokielen yleiskielen sisälle, mutta kaaviossa se on lukijalle erityisesti suunnattuna kuitenkin erillään. Tämä saakin af Hällström-Reijosen pohtimaan, osuvatko vaativa selkokieli ja selkeä yleiskieli itse asiassa yksiin, eli ovat sama kielimuoto silloin, kun tekstin laatijana on viranomainen; selko- ja yleiskielen rajan sumeutta pohtivat myös kurssilaisemme. Tämä huomio luo jatkumoa yhden selkokieli-tyypin ja hyvän virkakielen välille ja asettaa kielimuotojen lisäksi tekstinkin jatkumolle. Kuten kääntämistä ja selkomukauttamistakin, jatkumoa luonnehtivat ymmärrettävyys ja vastaanottajan huomioiminen, lyhyesti ilmaisten kielellinen demokratia ja saavutettavuus.

5 Lopuksi

Tässä artikkelissa tarkastelimme kääntäjäopiskelijoiden kokemuksia selkomukauttamisesta ja esittelimme opetuskokeilun jatkokehittelyä. Tavoitteena oli pohtia, miten kääntäjäopiskelijat kokivat selkomukautusharjoituksen, mihin he kiinnittivät huomiota ja mitkä asiat he kokivat haasteellisiksi. Lisäksi olimme kiinnostuneita siitä, onko selkomukauttamisharjoituksesta hyötyä kääntäjän valmiuksien kehittämisessä.

Opiskelijoiden työselosteista käy ilmi, että he kiinnittivät huomiota selkomukauttamisen ydinasioihin: yksinkertaistamiseen, olennaisen säilyttämiseen ja lukijan tarpeiden arvioimiseen. He myös kokivat ne haasteellisiksi. Samoja ongelmia esiintyi selkomukautettavan tekstin tekstilajista riippumatta (ks. luvut 3.1 ja 3.2), mutta kun opiskelijoille kertyi kokemusta eri tekstilajien selkomukauttamisesta, he myös huomasivat haasteiden painottuvan niissä eri lailla (ks. luku 3.2). Se, että keskeiset taidot koettiin vaikeina, ei sinänsä ole osoitus valmiuksien puuttumisesta. Epävarmuus omista ratkaisuksista on luonnollista, erityisesti kun selkomukauttamisen harjoittelu on vasta alussa. Huomionarvoista on, että ongelmia tunnistaessaan opiskelijat kiinnittivät huomiota taidoista tärkeimpiin ja arvioivat kriittisesti niihin liittyviä ratkaisujaan. Työselosteiden tarkoituksena on tukea opiskelijoiden metakognitiivisten taitojen kehittymistä. Metakognitiiviset taidot ovat tärkeässä roolissa kaikessa asiantuntijuuden kehittämisessä: niin kääntäjän (Angelone 2010:19) kuin todennäköisesti myös selkomukauttajan.

Se, että opiskelijat kokivat epävarmuutta arvioidessaan oman mukautuksensa selkokieliisyyttä, ei ole yksinomaan huono asia. Kääntäjät ovat tottuneet huomioimaan käännöksen lukijan, mutta vaarana on, että lukijan tietotasoa arvioidessaan kääntäjä käyttää mittapuuna omaa tai lähipiirinsä tietotasoa (kääntäjän toimimisesta implisiittisenä kriteerinä ks. Vermeer 2001: 227). Selkomukauttamisharjoitus havainnollistaa erityisen selvästi, miksi näin ei pitäisi olla: opiskelija ei voi välttyä huomaamasta, että selkokielen tarvisijan lukukokemusta ei voi hahmottaa oman lukukokemuksen pohjalta. Lisäksi selkomukauttamisessa lukijakunnan huomioiminen voi vaatia tekstin radikaaliakin muokkausta, yksinkertaistamista ja selventämistä, ja se voi konkretisoida opiskelijalle, mitä kaikkea lukijan ja tekstin tarkoituksen huomioon ottaminen voivat käytännössä tarkoittaa ja mikä on kääntäjän vastuu ja velvollisuus (selkokieltä tarvitsevaa) lukijaa kohtaan. Toisaalta ilman kontaktia selkotekstejä tarvitseviin kurssilaisemme eivät saaneet riittäviä työkaluja tekstiensä selkokieliisyyden arviointiin. Jatkokehittämisessä olisikin tärkeää tuoda mukaan elävä kontakti selkokielen tarvisijoihin. Tarvetta olisi heuristisille työkaluille, jotka tukisivat aloittelevaa selkomukauttajaa tekstinsä arvioimisessa.

Selkokieltä ja selkomukauttamista voi tuoda kääntäjänkoulutukseen monin tavoin, kuten opetuskokeilun erilaiset toteutukset osoittavat. Tarkasteluun voidaan ottaa myös muita kielimuotoja, kuten selkeän virkakielen, ja kielimuotojen välisen limittäisyyden. Valtaosalla kursseja selkomukautettiin portaittain: ensin käännettiin suomeksi, sitten selkomukautettiin suomennos, mutta joillakin kursseilla selkomukautusten pohjana toimivat niin lähtöteksti kuin siitä tehty käännös. Jatkossa kursseilla voitaisiin myös tuottaa selkokieliisiä kohdeversioita toisella kielellä kirjoitetusta lähtötekstistä suoraan, ilman välivaihetta.

Opetuskokeiluamme osallistuneiden selkomukautuskokemukset viittaavat siihen, että kääntäjänkoulutus voi tarjota yhden mahdollisen oppimisväylän. Niillä kääntäjäopiskelijoilla, joiden kiinnostuksen opetuskokeilu herätti, on tällä hetkellä mahdollisuus jatkaa selkomukauttamisen opiskelua syventävinä erikoistumisopintoina. Seuraava askel on toiminnan vakiinnuttaminen pysyväksi osaksi kääntäjänkoulutusta. Näin kääntäjänkoulutus voi osaltaan vastata yhteiskunnalliseen tarpeeseen, ja samalla voimme tarjota opiskelijoillemme mahdollisuuden ottaa haltuun selkomukauttamisen kasvavat markkinat.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Lukuvuosien 2019–2021 opetuskokeilusta kerätty tekstiaineisto. Tutkijaryhmän hallussa. Analyysissä mukana seuraavat aineiston osat:

Työselosteet

EN-SU = Ammattikäntäminen englannista suomeen. Syksy 2020.

ES-SU = Ammattikäntäminen espanjasta suomeen. Syksy 2020.

RA-SU = Ammattikäntäminen ranskasta suomeen. Syksy 2020.

KAUNO = Kaunokirjallisuuden kääntäminen. Kevät 2020.

SU-SE = Variaatio puhutussa ja kirjoitetussa suomessa -kurssi. Syksyt 2019 ja 2020.

PR = Selkomukauttamisen projektikurssi. Syksy 2020.

Kirjallisuuslähteet

Angelone, Erik 2010. Uncertainty, Uncertainty Management and Metacognitive Problem Solving in the Translation Task. Teoksessa: Gregory M. Shreve & Erik Angelone (toim.) *Translation and Cognition*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 17–40.

Bredel, Ursula & Christiane Maaß 2016a. *Leichte Sprache. Theoretische Grundlagen, Orientierung für die Praxis*. Berliini: Dudenverlag.

Bredel, Ursula & Christiane Maaß 2016b. *Ratgeber Leichte Sprache. Die wichtigsten Regeln und Empfehlungen für die Praxis*. Berliini: Dudenverlag.

EMT 2017 = *EMT Competence Framework 2017*. Euroopan komission käännöstoimen pääosasto. Saatavissa: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/emt_competence_fwk_2017_en_web.pdf [viitattu 30.8.2021].

Engeström, Yrjö 2001. Kehittävä siirtovaikutus: mitä ja miksi? Teoksessa: Terttu Tuomi-Gröhn & Yrjö Engeström (toim.) *Koulun ja työn rajavyöhykkeellä. Uusia työssä oppimisen mahdollisuuksia*. Helsinki: Helsinki University Press, 19–27.

Göpferich, Susanne & Riitta Jääskeläinen 2009. Process Research into the Development of Translation Competence: Where Are We, and Where Do We Need to Go? *Across Languages and Cultures* 10:2, 69–191.

Hallintolaki 6.6.2003/434.

Hansen-Schirra, Silvia, Walter Bisang, Arne Nagels, Silke Gutermuth, Julia Fuchs, Liv Borghardt, Silvana Deilen, Anne-Kathrin Gros, Laura Schiffel & Johanna Sommer 2020. Intra-lingual Translation into Easy Language – Or how to Reduce Cognitive Processing Costs. Teoksessa: Silvia Hansen-Schirra & Christiane Maaß 2020 (toim.), 197–225.

Hansen-Schirra, Silvia & Christiane Maaß (toim.) 2020. *Easy Language Research. Text and User Perspectives*. Berliini: Frank & Timme.

af Hällström-Reijonen, Charlotta 2020. Tema: lätt språk. [*Puhe ja kieli* 4/2019 -teemanumeron arvio.] *Språkbruk* 2/2020, 31.

Juusola, Markku 2019. *Selkokielen tarvearvio 2019*. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2019/02/Tarvearvio-2019.pdf> / [viitattu 4.10.2021].

Kielilaki 6.6.2003/432.

Komppa, Johanna & Kaarina Pitkänen-Heikkilä (tulossa 2023). Tekstin sävy ja informaation kulku opiskelijoiden laatimissa selkomukautuksissa. *Virittäjä* 127:1.

Kulki-Nieminen, Auli 2010. *Selkoistettu uutinen. Lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä*. [Väitöskirja.] Acta Universitatis Tamperensis 1524. Tampere: Tampere University Press.

Kuusi, Päivi, Kaarina Pitkänen-Heikkilä, Ritva Hartama-Heinonen, Leealaura Leskelä, Päivi Pasanen & Juha Eskelinen (tulossa 2023). Selkomukauttaminen käännsstrategioiden valossa. Havaintoja kääntäjänkoulutuksesta. *Virittäjä* 127:1.

Leskelä, Leealaura 2019. *Selkokieli. Saavutettavan kielen opas*. Helsinki: Opike.

Leskelä, Leealaura 2020. Helppoa vai vaativampaa selkokieltä – selkokielen mittaaminen ja vaativuustasot. *Puhe ja kieli* 39:4, 367–393.

Leskelä, Leealaura 2021. Easy Language in Finland. Teoksessa: Camilla Lindholm & Ulla Vanhatalo (toim.) *Handbook of Easy Languages in Europe*. Berliini: Frank & Timme, 149–190.

Leskelä, Leealaura & Auli Kulki-Nieminen 2015. *Selkokirjoittajan tekstilajit*. Helsinki: Opike.

Leskelä, Leealaura & Eliisa Uotila 2020. Selkokieli saavutettavan viestinnän välineenä. Teoksessa: Maija Hirvonen & Tuija Kinnunen (toim.) *Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Helsinki: Gaudeamus, 227–248.

Lindholm, Camilla & Ulla Vanhatalo (toim.) 2021. *Handbook of Easy Languages in Europe*. Berliini: Frank & Timme.

Mossop, Brian 2007 [2001]. *Revising and Editing for Translators*. London: Routledge.

Onikki-Rantajääskö, Tiina 2020. Selkokielen opetus vakiintuu Helsingin yliopistossa. Klaarablogi 2.12.2020. Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/2020/12/02/selkokielen-opetus-vakiintuu-helsingin-yliopistossa/> [viitattu 4.10.2021].

Pym, Anthony 2003. Redefining Translation Competence in an Electronic Age. In Defence of a Minimalist Approach. *Meta* 48:4, 481–497.

Sainio, Ari (toim.) 2000. *Teksti joka rakastaa lukijaansa*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tiililä, Ulla 2022. Hyvää virkakieltä ja selkokieltä on edistettävä rinnakkain. *Virallinen lehti* 21.1.2022/7, 8–10.

Tilastokeskus 2021a. Ruotsinkielisten ja vieraskielisten osuus väestöstä 1900–2019. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2019/01/vaerak_2019_01_2020-10-23_kuv_001_fi.html [viitattu 4.10.2021].

Tilastokeskus 2021b. Väestörakenne 31.12. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#V%C3%A4est%C3%B6llinen%20huoltosuhte%20kunnittain [viitattu 4.10.2021].

Tirkkonen-Condit, Sonja 2000. Uncertainty in Translation Process. Teoksessa: Sonja Tirkkonen-Condit (toim.) *Tapping and Mapping the Processes of Translation and Interpreting. Outlooks on Empirical Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 123–142.

Uotila, Eliisa 2019. Selko Suomessa. Selkokielen kehitys ja sovelluksia. *Puhe ja kieli* 39:4, 307–324.

Vermeer, Hans J. 2001 [2000]. Skopos and Commission in Translational Action. Käänt. Andrew Chesterman. Teoksessa: Lawrence Venuti (toim.) *The Translation Studies Reader*. London & New York: Routledge, 221–232.

Virtanen, Hannu 2009. *Selkokielen käsikirja*. Helsinki: Opikie.

Virtanen, Hannu 2014. *Selkokielen tarvearvio*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Kirjoittajat

Kirjoittajat ovat mukana Helsingin yliopiston kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelman opetuksenkehittämisen- ja tutkimushankkeessa *Selkokielelle kääntäminen* (ks. <https://researchportal.helsinki.fi/fi/projects/selkokielelle-kääntäminen>).

Ritva Hartama-Heinonen on dosentti ja ruotsin (kääntämisen ja tulkkauksen) yliopistonlehtori Helsingin yliopistossa.
Sähköpostiosoite: ritva.hartama-heinonen@helsinki.fi

Päivi Kuusi on käännöstieteen yliopistonlehtori Helsingin yliopistossa.
Sähköpostiosoite: paivi.kuusi@helsinki.fi

Leealaura Leskelä valmistee selkokieltä koskevaa väitöskirjaa Helsingin yliopistossa ja on Selkokeskuksen kehittämisspäällikkö.
Sähköpostiosoite: leealaura.leskela@helsinki.fi

Kaarina Pitkänen-Heikkilä on dosentti ja suomen kielen yliopistonlehtori Helsingin yliopistossa.
Sähköpostiosoite: kaarina.pitkanen@helsinki.fi